

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปฏิรูปการศึกษามีความมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นนุชน์ที่สมบูรณ์แบบ เป็นคนดีมีความสามารถ และมีความสุข การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีพลัง และมีประสิทธิภาพ จำเป็นที่จะต้องมีการกระจายอำนาจและให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับ เอกสารนวนิยายชุด “ประเทศไทย 2540” และเป็นไปตามหลักการของ พระราชนูญติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งหวัง ยกระดับการศึกษาของชาติให้ได้มาตรฐานและจัดการศึกษาได้อย่างทั่วถึง มีคุณภาพ ได้มีการ กระจายอำนาจการบริหารการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และ งานบริหารทั่วไปให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษาโดยตรง การจัดองค์กรนี้สถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนที่จัดบริการสาธารณะ ย่อมมีอิสระในการบริหารทั้งทางด้านทรัพยากรบุคคล และอำนาจหน้าที่ในกรอบที่กฎหมายให้ อำนาจไว้ การกำหนดให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคล มีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะทำให้สถานศึกษามี อิสระ มีความเข้มแข็งในการบริหาร เพื่อให้การบริหารเป็นไปอย่างคล่องตัว รวดเร็วและสอดคล้อง กับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติโดยรวม (การดี อนันต์นวี, 2553, หน้า 279)

แนวทางการปฏิรูประบบบริหารการศึกษา จากส่วนกลาง ไปยังสถานศึกษาเป็นการ กระจายอำนาจการตัดสินใจ ไปยังผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็ก ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และ ชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดการศึกษาให้มากที่สุด เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วน ร่วมในการตัดสินใจและให้มีการบริหารในรูปคณะกรรมการ โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร โรงเรียน ตัวแทนครู ผู้แทนชุมชน โดยมีความเชื่อว่าการตัดสินใจที่ดีที่สุด เกิดจากการตัดสินใจของ คณะบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด และมีส่วนเกี่ยวข้องกันนักเรียนมากที่สุด (อุทัย บุญประเสริฐ, 2542, หน้า 1-2)

สำหรับการมีส่วนร่วมในการปฏิรูปการศึกษาจะต้องให้ผู้เรียน ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชน มีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาอย่างจริงจัง ดังนั้นการวางแผนพัฒนาสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษาและการติดตามประเมินผล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 11) ซึ่งครุภากได้กำหนดระดับคุณภาพผู้บริหารการศึกษา ระดับ ผู้เชี่ยวชาญว่า เป็นการบริหารงานแบบผู้ร่วมงานทุกคนมีส่วนร่วมมุ่งเน้นให้ทุกคนร่วมวางแผนและปฏิบัติตามแผน ได้จริง สามารถบันทึกได้ เช่นเดียวกับผลงานส่วนใดเกิดจากผู้ร่วมงานคนใด ขยายผลสู่ กลุ่มนบุคคลใกล้เคียงกับผู้บริหาร เป้าหมายปฏิบัติงานคำนึงผลการพัฒนาที่เกิดขึ้นกับผู้รับบริการและผู้ร่วมงาน ซึ่งเป็นไปตามที่ตกลงร่วมกัน (สำนักงานเลขานุการครุภาก 2541, หน้า 4)

ดังนั้นควรเปิดโอกาสให้ครุภมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาด้านการบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ซึ่งผลการวิจัยพบว่าครุภมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลางให้มากขึ้น ซึ่งในด้านการบริหารงบประมาณ ได้แก่ การวางแผนระบบและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการบริหารบุคคล ได้แก่ การวางแผนป้องกันการกระทำความผิดวินัยของข้าราชการครุและบุคลากรทางการศึกษา และด้านการบริหารทั่วไป ได้แก่ การวางแผนการพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศให้ทันสมัย และการวางแผนส่งเสริมกิจการนักเรียนของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ภายใต้การปฏิบัติงานของผู้บริหารที่ถือว่าเป็นกลไกสำคัญของความสำเร็จในการทำงาน และกระตุ้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างเต็มความสามารถ (Siebert, 1991, p. 17 อ้างถึงใน ทศนา แสงศักดิ์, 2539, หน้า 37) ในช่วงการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการศึกษา การกำหนดความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษาที่เป็นเรื่องใหม่ที่จะต้องดำเนินการในหลายๆ เรื่องภายใต้กรอบกฎหมายระดับนานาชาติ ภาคี คำสั่งและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อเป็นกรอบการดำเนินงานการจัดการศึกษาโดยมีกลยุทธ์และจุดเน้นด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารและจัดการศึกษาที่ต้องการพัฒนาความเข้มแข็งของสถานศึกษา ในด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กร การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา รวมทั้งการส่งเสริมการบริหารโดยมีสถานศึกษาเป็นฐาน เพื่อลดปัญหาและอุปสรรคต่อการบริหารจัดการแบบองค์คณะบุคคลในระดับสถานศึกษาที่พบว่า ยังขาดการมีส่วนร่วม ขาดการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจร่วมดำเนินงาน ร่วมรับผลที่เกิดขึ้น เป็นสภาพอดีตที่สถานศึกษาขาดความคล่องตัวในการบริหาร

ในปัจจุบันสถานศึกษาเป็นนิติบุคคลที่มีความคล่องตัวสูงและสามารถบริหารกิจการได้ด้วยตนเอง จึงต้องมีความสามารถในการบริหารโดยมีส่วนร่วมในสถานศึกษา จากสภาพปัจจุหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสองภาษา ระดับประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็น

แนวทางในการบริหารพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะแก่โรงเรียนในการปฏิบัติงานร่วมกันอันจะส่งผลให้การจัดการศึกษามีระดับคุณภาพและมาตรฐานที่สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร โรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครุในกระบวนการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสองภาษา ระดับประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร โรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครุในกระบวนการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสองภาษา ระดับประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามตัวแปร ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้บริหารและครุ ที่มีตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร โรงเรียนในการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนสองภาษา ระดับประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

2. ผู้บริหารและครุ สังกัด โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร โรงเรียนในการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนสองภาษา ระดับประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาระดับนี้เป็นผู้บริหาร และครุ โรงเรียนสองภาษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ประจำปีการศึกษา 2554 ผู้บริหาร 85 คน ครุ 1,445 คน รวม 1,530 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการของยามานาเคน (Taro Yamane) ที่ขนาดความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ จากประชากรทั้งสิ้น 1,530 คน จะได้กลุ่มตัวอย่าง 564

คน โดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่าง ตามวิธีการของยามานะ (Taro Yamane) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่น 99% (ศิริชัย กาญจนวนิษฐ์, 2547, หน้า 142)

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนขนาดโรงเรียน ได้แก่กลุ่มตัวอย่างของผู้บริหารจำนวน 34 คน และกลุ่มตัวอย่างของครูจำนวน 530 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 564 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น ในการวิจัย ได้แก่

2.1.1 ตำแหน่ง

- ผู้บริหาร

- ครู

2.1.2 วุฒิการศึกษา

- ปริญญาตรี

- สูงกว่าปริญญาตรี

2.1.3 ประสบการณ์การทำงาน

- น้อยกว่า 10 ปี

- ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป

2.1.4 ขนาดโรงเรียน

- ขนาดเล็ก โรงเรียนที่มีนักเรียนจำนวนต่ำกว่า 400 คน

- ขนาดกลาง โรงเรียนที่มีนักเรียนจำนวน 401- 800 คน

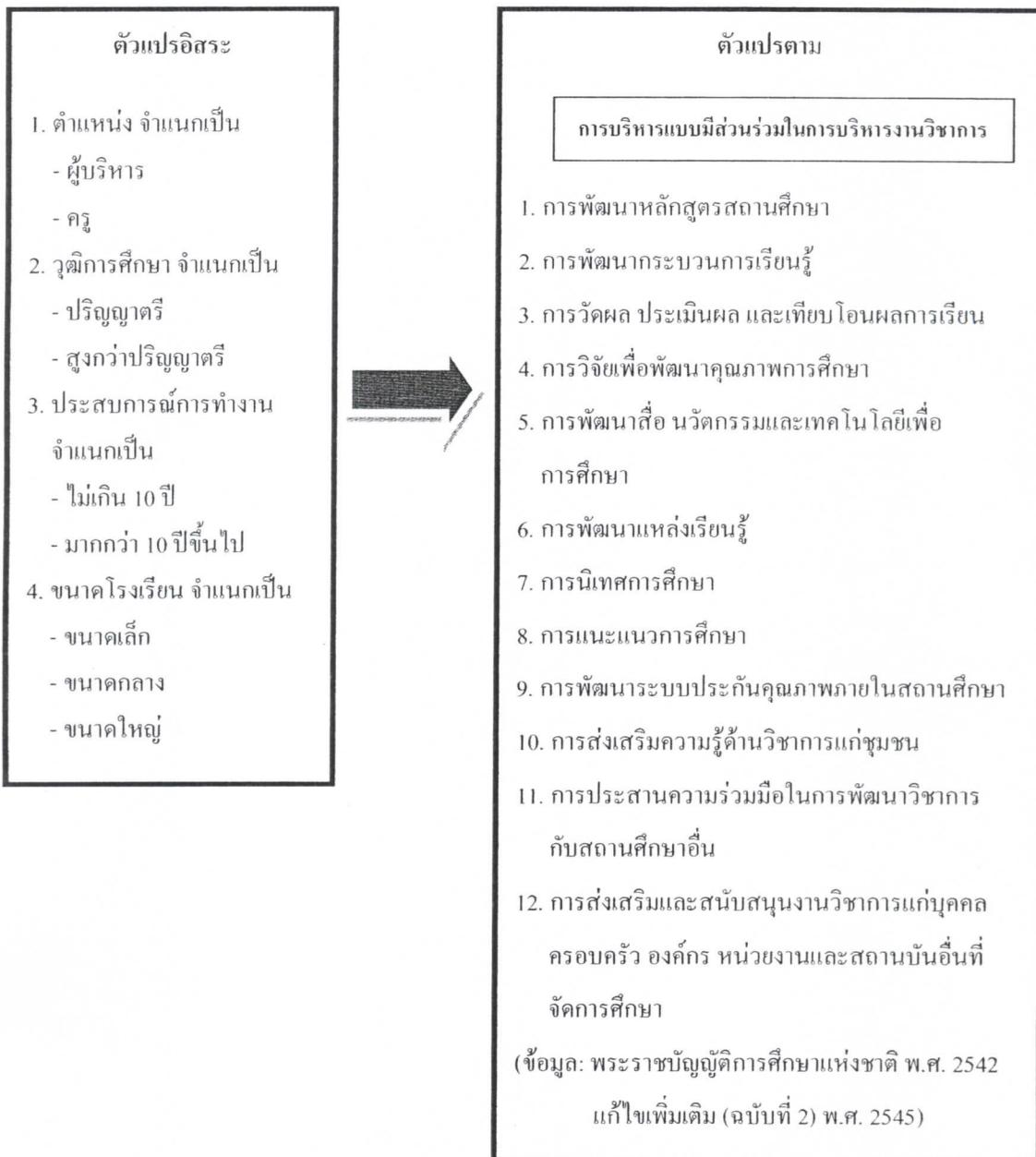
- ขนาดใหญ่ โรงเรียนที่มีนักเรียนจำนวนมากกว่า 800 คน

2.2 ตัวแปรตาม ในการวิจัย ได้แก่

2.2.1 พฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร โรงเรียนในการบริหารงานวิชาการตามการรับรู้ของผู้บริหาร และครู แบ่งเป็น 12 ด้าน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร โรงเรียนในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสองภาษา ระดับประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามกรอบแนวคิดดังนี้



ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

พฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในลักษณะการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมติดตามประเมินผลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

พฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร หมายถึง ผู้บริหาร ได้มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน และร่วมปฏิบัติในงานวิชาการของโรงเรียน

พฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครู หมายถึง ครู ได้มีส่วนร่วมในการเข้ามาร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ และได้ร่วมลงมือปฏิบัติงานวิชาการ ในโรงเรียน

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินงานโดยการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่นักเรียน เพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดทั้งการอบรมศีลธรรมจรรยา และความประพฤติของนักเรียนเพื่อให้เป็นคนดี มีความรู้ความสามารถทางวิชาการ ความรู้รอบตัว ความรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีทักษะการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน หมายถึง การมีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนตามบทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนและครูในโรงเรียนสองภาษา ระดับประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

โรงเรียนสองภาษา หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนในระดับประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครภายใต้การบริหารการศึกษาของสำนักการศึกษาระดับกรุงเทพมหานครที่จัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาอังกฤษและภาษาจีน

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการ โรงเรียนและรองผู้อำนวยการ โรงเรียนที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการบริหารในโรงเรียนสองภาษา ระดับประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

วุฒิการศึกษา หมายถึง การศึกษาระดับปริญญาตรี และสูงกว่าระดับปริญญาตรี

ประสบการณ์การทำงาน หมายถึง ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนนับตั้งแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งถึงวันที่ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็น

- 1) ประสบการณ์การทำงาน ไม่เกิน 10 ปี
- 2) ประสบการณ์การทำงาน หากกว่า 10 ปีขึ้นไป

ขนาดโรงเรียน หมายถึง การกำหนดขนาดของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมีเกณฑ์พิจารณาจากจำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการกำหนดขนาดของโรงเรียน ซึ่งจำแนกเป็น 3 ขนาด ดังนี้ (สำนักการศึกษาระดับกรุงเทพมหานคร, 2554, หน้า 78)

- 1) โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียน จำนวนต่ำกว่า 400 คน
- 2) โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียน จำนวน 401-800 คน
- 3) โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนจำนวนมากกว่า 800 คน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ใช้เป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหาร โรงเรียนสองภาษา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบบริหารงานวิชาการของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลแก่นักเรียน
2. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในการบริหารงานโรงเรียนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดระบบการเรียนการสอน อันจะนำมาซึ่งความก้าวหน้า และการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนสองภาษา ระดับประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร และการพัฒนาพัฒนาระบบกรรมการทำงานของผู้บริหารและครู